

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อดีต — ไม่อืม(ด้วยอำนาจของตัณหา)”

อดีต อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - ดิต - ตะ แปลว่า **ไม่อืม** ในที่นี้จะนำเสนอในความหมายที่แสดงถึงความเป็นจริงของอกุศลธรรมประการหนึ่ง คือ โลภะ หรือ ตัณหา ซึ่งเป็นความติดข้องยินดีพอใจ ความอยากความต้องการ ไม่มีวันพอ ไม่มีวันอืม ไม่มีวันเต็ม เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ทำกิจหน้าที่ติดข้องต้องการ มีการแสวงหาในสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความติดข้อง มีรูป เสียง กลิ่น รส เป็นต้น ดังนั้น เมื่อโลภะหรือ ตัณหาเกิดครอบงำจิตของผู้ใด ผู้นั้นก็เป็นไปในอำนาจของตัณหา ยากที่จะพ้นไปได้ ยิ่งเพิ่มความติดข้องต้องการให้มากยิ่งขึ้น ไม่อืมจริงๆ ตามข้อความในสังฆธรรมปกาณีนี อรรถกถา ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค ได้อธิบายความหมายของคำว่า อดีต ไว้ดังนี้

“บทว่า อดีต (ผู้ไม่รู้จักอืม) คือ เป็นผู้ไม่อืม เพราะมีความปรารถนา ยิ่งๆ ขึ้นไป”

ในอัมมปัทฏฐกถา อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท แสดงความเป็นจริงของโลภะหรือ ตัณหาไว้ว่า เป็นสภาพที่ไม่อืม ไม่มีวันเต็ม ปรากฏแต่ความพร่องอยู่เป็นนิตย์ ดังนี้

บทว่า ตณฺหาสมํ ความว่า เวลาเต็มก็ดี เวลาพร่องก็ดี เวลาแห้งก็ดี ของแม่น้ำทั้งหลาย มีแม่น้ำคงคาเป็นต้น ย่อมปรากฏ, แต่เวลาเต็มหรือเวลาแห้งแห่งตัณหา ย่อมไม่มี, ความพร่องอย่างเดียว ย่อมปรากฏเป็นนิตย์ เพราะฉะนั้น ชื่อว่า แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาย่อมไม่มี เพราะอรรถว่า ให้เต็มได้โดยยาก

ในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก กามชาดก มีข้อความที่แสดงถึงโทษของโลภะหรือ ตัณหา ดังนี้

“ไม่ควรตกอยู่ในอำนาจตัณหา เพราะตัณหานี้ เมื่อเจริญขึ้น (เกิดมากขึ้น) ย่อมไม่ปล่อยให้พ้นจากอบายทั้งสิ้น (นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน) ไปได้”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ว่าจะได้ยินได้ฟังก็ตาม ย่อมเป็นเครื่องเตือนที่ดีสำหรับผู้ที่ยังมีกิเลส (เครื่องเศร้าหมองของจิต) อยู่อย่างแท้จริง เพื่อจะได้รู้ว่าตนเองเต็มไปด้วยกิเลสมากมายแค่ไหน เพื่อประโยชน์ในการขัดเกลา ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมจะไม่สามารถเข้าใจอะไรได้เลย ซึ่งจะ

เห็นได้ว่าแต่ละคนที่เกิดมา ล้วนเต็มไปด้วยกิเลสด้วยกันทั้งนั้น โดยเฉพาะโลภะหรือตัณหา ความติดข้อง ยินดีพอใจ ทั้งภายใน คือ ในตนเอง ซึ่งมีมากเหลือเกิน ได้แก่รักตัวเองทั้งหมดทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นไปด้วย ความรักตัวเอง และทำทุกอย่างก็เพื่อตัวเอง ติดข้องภายในยังไม่พอ ยังติดข้องภายนอกอีก ไม่ว่าจะเป็น รูป กิเลส เสียง กิเลส กลิ่น กิเลส รส กิเลส สิ่งทีกระทบสัมผัสกาย กิเลส ทีประสบทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทาง กาย มีความอยาก มีความปรารถนา มีความต้องการไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ถูกเกี่ยวโยง ยึด ผูกพันอย่าง แน่นหนากับรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งทีกระทบสัมผัสกาย ซึ่งเป็นชีวิตประจำวันจริง ๆ ทำให้เห็นได้ว่าเป็นผู้ถูก ความติดข้องยินดีพอใจจริงรัด ผูกพันไว้ เกี่ยวประสานไว้ไม่ให้พ้นไปได้เลย และไม่ยอมปล่อยให้เป็นกุศล ด้วย เพราะเหตุว่าขณะที่อกุศลเกิด นั้น กุศลจะเกิดไม่ได้เลย

ปกติในชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่นั้น อกุศลย่อมเกิดมากกว่ากุศล จะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม แต่ส่วนใหญ่จะไม่รู้ว่าเมื่ออกุศลเกิดมากกว่า อาจสำคัญผิดด้วยเข้าใจว่ามีกุศลมาก, อกุศล เกิดขึ้นตามการสะสมของแต่ละบุคคลที่ได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับชาติไม่ถ้วน โดยเฉพาะโลภะ หรือตัณหา ซึ่งเมื่อว่าโดยสภาพธรรมแล้วได้แก่ โลกเจตสิก เป็นความติดข้องยินดีพอใจในสิ่งต่าง ๆ ติดข้อง ยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส และ สิ่งทีกระทบสัมผัสกาย เป็นต้น ซึ่งเป็นวัตถุกามในชีวิตประจำวัน โลภะหรือตัณหาย่อมสะสมมากขึ้นทุกครั้งที่โลกมูลจิต (จิตที่มีโลภะเป็นมูล) เกิดขึ้น เมื่อมีเหตุมีปัจจัย พร้อม ก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ และถ้าสะสมมากขึ้น มีกำลังมากขึ้น ย่อมจะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้กระทำ อกุศลกรรมประการต่างๆ ลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนได้ ซึ่งในขณะที่กระทำ อกุศลกรรมนั้น ตนเองย่อมเดือดร้อนก่อนคนอื่น เพราะขณะนั้นได้สะสมอกุศล กระทำอกุศลกรรมซึ่งเป็นการสร้างเหตุที่ไม่ดี และเมื่ออกุศลกรรมที่ได้กระทำไปแล้วถึงคราวให้ผล ก็ทำให้ตนเองประสบกับความ ทุกข์ ความเดือดร้อน ได้รับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาไม่น่าใคร่ไม่น่าพอใจ มีการเกิดในอบายภูมิ เป็นต้น อันเป็น ผลของอกุศลกรรมที่ตนได้กระทำแล้วนั่นเอง ไม่มีใครทำให้เลย จะไปโทษใครไม่ได้อย่างเด็ดขาด กล่าวได้ว่าเดือดร้อนทั้งในขณะที่กระทำและทั้งในขณะที่ได้รับผล เนื่องจากว่าอกุศลกรรม ให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น จะให้ผลเป็นสุขไม่ได้เลย

เป็นที่น่าพิจารณาว่า ถ้าถูกโลภะหรือตัณหาครอบงำแล้ว จะให้ทำอะไรๆ ก็ทำ ซึ่งเป็น อกุศลของตนเองที่มีอยู่ในใจ เป็นเหมือนกับผู้คอยสั่งให้ทำสิ่งนั้น สิ่งนี้ ครอบงำให้แสวงหา ให้ ทำสิ่งต่างๆ ผู้นั้นก็เป็นไปตามอำนาจของโลภะหรือตัณหาโดยตลอด แสดงถึงความเป็นจริงของ

ธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น สำหรับบุคคลผู้มีโลภะหรือ
ตัณหามากๆ ติดข้องมากๆ ย่อมไม่รู้จักคำว่าพอ มีแต่จะปรารถนาต้องการยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่มีวันอิ่ม ไม่มีวัน
เต็มเลยสำหรับโลภะหรือตัณหา ย่อมต้องการอยู่ตลอดเวลาและเพิ่มมากขึ้นด้วย ส่วน บุคคลผู้ได้ฟังพระธรรม
ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ถึงแม้ว่าตนเองจะยังมีความติดข้องต้องการอยู่ก็ตาม
เมื่อฟังบ่อยๆ เนื้อๆ ย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจถึงโทษภัยของอกุศลธรรม สามารถค่อยๆ อบรมเจริญ
ปัญญา รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ สามารถรู้ลักษณะของโลภะหรือตัณหาว่าเป็น
เพียงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน และปัญญานี้เองเป็นธรรม
ที่จะดับโลภะหรือตัณหาได้อย่างเด็ดขาด เพราะที่ใดมีปัญญา ที่นั่นจะไม่มีโลภะ หรือ ขณะที่เข้าใจถูก
เห็นถูก โลภะจะอยู่ตรงนั้นไม่ได้ เพราะเหตุว่า **ความดี กับ ความชั่ว เกิดร่วมกันไม่ได้**

การที่ปัญญาจะเจริญขึ้นได้นั้น ก็ต้องอาศัยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม พิจารณาไตร่ตรอง
ตามพระธรรมที่ได้ยินได้ฟัง ไม่คิดต่อเติมเอง ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ อดทนที่จะ
ฟัง ที่จะศึกษาต่อไปด้วยความไม่ท้อถอย ถ้าในชีวิตประจำวันไม่มีการฟังพระธรรม ไม่สะสมความเข้าใจ
ถูกเห็นถูกเลย ก็จะเป็นโอกาสให้อกุศลธรรมทั้งหลาย มีความติดข้อง ความไม่รู้ เป็นต้น เพิ่มมากยิ่งขึ้น
จนยากที่จะขัดเกลาลดเบาบางลงได้ ดังนั้น **หนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญา เท่านั้น ที่เป็นไป
เพื่อขัดเกลาละกิเลสทั้งหลายอย่างแท้จริง และเป็นหนทางที่จะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนาน
ในการค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กละน้อย ซึ่งจะขาดการฟังพระธรรม
ศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลย**

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗